

УДК 81'374

Ірина ГНАТЮК, Євгенія КАРПІЛОВСЬКА

(Інститут української мови НАН України, Київ)

iryna.gnatyuk@gmail.com, karpilovska@gmail.com

ХРОНИКА: ЮВІЛЕЙ ПРОФЕСОРА**Л. С. ПАЛАМАРЧУКА**

18-19 жовтня 2012 р. в Києві в Інституті української мови Національної академії наук України одночасно відбулися два важливі лексикографічні форуми. Своє чергове засідання, присвячене проблемі критики словників, провела Комісія з лексикології та лексикографії при Міжнародному комітеті славістів на чолі з професором **М.І.Чернишовою** (Москва). Разом з українськими мовознавцями члени Комісії взяли також активну участь у Міжнародній науковій конференції «Українська і слов'янська тлумачна та перекладна лексикографія: теорія, практика, перспективи», присвяченій 90-річчю від дня народження відомого українського лексикографа, одного з авторів академічного тлумачного «Словника української мови» в 11-ти томах (Київ, 1970-1980) та інших словників, етапних для розвитку сучасної української лексикографії, – професора Леоніда Сидоровича Паламарчука.

Доповіді членів Комісії з лексикології та лексикографії, в центрі уваги яких були проблеми наукової критики нових словників, передусім критерії оцінювання якості їхніх матеріалів, надійності джерельної бази, кричуча потреба у відновленні норм наукової етики у використанні матеріалів уже виданих словників, беззаперечно довели актуальність, не лише наукову, а й суспільну значущість теми, обраної для чергового засідання Комісії. На її засіданні в Києві були присутні 8 членів Комісії, проте для збірника, який об'єднав матеріали обох цих наукових форумів і невдовзі побачить світ під назвою «Українська і слов'янська

тлумачна та перекладна лексикографія. Леонідові Сидоровичу «Паламарчукові» (Київ, 2012) зі спеціальним блоком статей членів Комісії, свої тексти подали ще 5 її членів.

Безпосередньо на проблемах лексикографічної критики, її різновидах і засобах в своїх доповідях зосередили увагу: **М.І.Чернишова** (Москва) «Словник російської мови XI-XVII ст.ст. та «Матеріали для словника давньоруської мови» І.І.Срезневського», **В.К.Щербін** (Мінськ) «Основні критерії оцінювання тлумачних словників (на матеріалі білоруських словникових рецензій)», **К.О.Максимович** (Москва) «Матеріали для словника давньоруської мови» І.І.Срезневського і сучасні академічні словники давньоруської мови: критичні нотатки», **Л.Л.Шестакова** (Москва) «Спроби рецензування словників у ранній російській письменницькій лексикографії», **В.В.Шаповал** (Москва) «Помилки словника та особистість автора», **І.О.Малишева** (Санкт-Петербург) «Про зовнішню критику «Словника російської мови XVIII століття» та **С.О.Мизніков** (Санкт-Петербург) «Про верифікацію даних у регіональних діалектних словниках». Цю проблематику у матеріалах, надісланих до збірника, продовжили члени Комісії **М.Мерше** (Марибор) «Роль критики у словенській лексикографії» і **О.Ярошова** (Братислава) «Критика словацьких словників і концепт норм».

Доповіді з проблем лексикографічної критики, що прозвучали на засіданні Комісії, були суголосні двом блокам матеріалів, виголошених на конференції, присвяченій ювілею Л.С.Паламарчука. Її, як і вищезгаданий збірник матеріалів, відкрила доповідь **І.С.Гнатюк** (Київ) «Наукова спадщина Леоніда Сидоровича Паламарчука в контексті сьогодення». Своїми спогадами про ювіляра у доповіді «Як створювався академічний тлумачний «Словник української мови» в 11-ти томах» поділився колега Л.С.Паламарчука, один з укладачів цього академічного словника – окраси української лексикографії XX століття – **В.О.Винник** (Київ).

У центрі уваги учасників обох названих наукових форумів лексикографів і лексикологів, і засідання Комісії, і конференції до ювілею Л.С.Паламарчука, був широкий спектр проблем укладання двох типів словників, що незмінно посідають чільне місце в різних національних лексикографічних традиціях: тлумачному і перекладному. Дослідники не обійшли своєю увагою всі зasadничі складники корпусу цих словників: реєстр, дефініція, ілюстрація, а також окрему увагу приділили джерельній базі словників нового

покоління, виробленню критеріїв для оцінювання її авторитетності й показовості для моделювання в цих типах словників стану національної мови певного періоду. Доповідачі наголосили також і на необхідності якомога повніше використовувати в нових словниках здобутки сучасного слов'янського і світового мовознавства. До досліджень цього циклу належать такі доповіді, що прозвучали на засіданні Комісії з лексикології та лексикографії: **Л.В.Ричкова** (Гродно) «Фактологічна база для лексикографування спеціальної лексики білоруської мови», **Н.Іванович** (Белград) «Лексикографічна метамова як засіб забезпечення граматичного опису (на матеріалі зі Словника САНУ)», **С.Ристич** (Белград) «Особливості стереотипу *мајка* на матеріалі тезаурусного Словника сучасної сербської мови», **Б.Тафра** (Загреб) «Що у хорватській лексикографії становить заголовне слово».

Усі учасники засідань Комісії з лексикології та лексикографії і наукової конференції до ювілею професора Л.С.Паламарчука одноголосно відзначили плідність такого обміну думками, близьчого знайомства з досвідом і проблемами національних лексикографічних шкіл і традицій. Усі доповідачі так чи інакше підкреслювали першочергове завдання сучасної професійної лексикографії – забезпечити створення концепцій нових словників, нових і за формою подання мовного матеріалу, і за способами його опису й пояснення. У підтриманні високої планки, заданої кращими словниками слов'янських мов, – запорука повноцінного розвитку сучасної слов'янської лексикографії, збагачення її теорії та практики. У цьому переконанні були єдині всі доповідачі.